

Світлана Тарнавська
Віра Науменко

Українська мова

БУКВАР

Частина 2

1 КЛАС

УДК 811.161.2-028.31(075.2)
Т21

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ Міністерства освіти і науки України
від 06.07.2018 № 734)*

Видано за рахунок державних коштів. Продаж заборонено

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

– розкажи

– поміркуй

– послухай; прочитай, якщо вмієш

– перевір себе

Тарнавська, Світлана

Т21 Українська мова. Буквар : підруч. для 1-го кл. закл.
заг. серед. освіти : (у 2 ч.) : ч. 2 / Світлана Тарнавська,
Віра Науменко. – Київ : Генеза, 2018. – 112 с. : іл.

ISBN 978-966-11-0619-1.

ISBN 978-966-11-0938-3 (Ч. 2).

УДК 811.161.2-028.31(075.2)

ISBN 978-966-11-0619-1.

ISBN 978-966-11-0938-3 (Ч. 2)

© Тарнавська Світлана,
Науменко Віра, 2018
© Видавництво «Генеза»,
оригінал-макет, 2018

РІДНА МОВА

Сію дитіні
в сёрденьку ласку.
Сійся-родіся,
ніжне «будь ласка»,
вдячне «спасібі»,
«вібач» тремтліве,
слово у серці —
як зернятко в ниві.
«Доброго ранку!»,
«Світлої днини!» —
щедро даруй ти
людям, дитино!
Мова барвіста,
мова багата,
рідна і тепла,
як батьківська хата.

Варвара Гринько

Г г

Гг

— о́ — о —

— о́ — — о

го́луб

ке́гли

газ

гімн

кни́га

гол

грім

газе́та

гай

град

гло́бус

гак

друг

геро́й

Г _ _ ? Г _ _ .

НА ГОРО́ДІ

У бабусі на городі росте багато квітів. Садити допомагали онуки Галинка та Гнатко́. Улітку носили воду, поливали квіти.

Гвозді́ки, гербе́ри й гладіо́луси виросли гарними. До квітів прилітали метелики. Діти розповідали мамі та бабусі:

— Квіти в нас добрі, привітні. Усім гарно з ними.

гладіо́лус гербе́ра / гвозди́ка

го́лка

п

о
и

 ріг

ЗАГАДКА

У бегемотика дві передні ноги і дві задні, дві праві й дві ліві.

Скільки всього ніг у бегемотика?

Бібліоте́ка —
коро́лівство книг.
 Тут книги потрібно
повертати.

У книга́рні ми
 купі́ли книги. Там
 ми зустріли авто-
 ра книги.

ЯК БАГАТО ЗНАЮ Я

В мене є книжо́к багато —
 і новенькі, і старі.

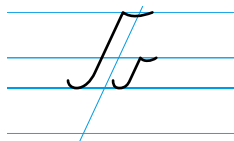
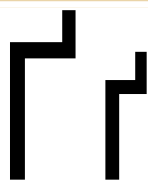
Як піду до школи з татом,
 всі книжки́ віддам сестрі.

Хай вона сама читає
 про лисичку й журавля.

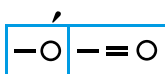
Хай вона тепер узнає,
 як багато знаю я.

Платон Воронько

аґрус

ґаблі

ґрак або крук.

ґава або ворона.

ґрати — ґрати

га — нок
 — блі
 — зда

г — рунт
 — винт
 — роно

Гвалт — галас.

гэлгіт
гелготіли
гелготáли
гелготáти

Малий Богданко сидів на ганку.
 А тут гуси:
 — Га-га-га!
 Богданко крикнув:
 — Гвалт! — і бігом до саду.
 А гуси за ним. Вони гелготали і рего-
 тали з нього.

Г _ _ _ ? Г _ _ .

Галинка й Агата — по́други.

СКОРОМОВКИ

Ґава на ґанку пекла запіка́нку.

Ґава добре ґаздува́ла,
ґоґель-моґель готува́ла.

гав – гав

Пес зганяє з плоту гав:
— Гав! Гав! Гав!

гав

Гав ловити.

Бути неспритним.

Піймати гаву.

Байдикувати.

ґ	ґа	ґо	ґи	ґу	ґі	ґе
к	ка	ко	ки	ку	кі	ке

ґава — кава
 ґулька — кулька

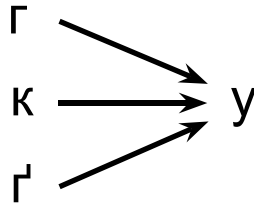
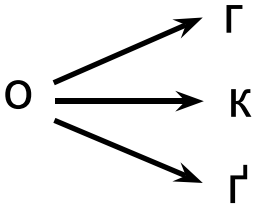
ґава
 проґавити

ґерда́н

зиґза́г

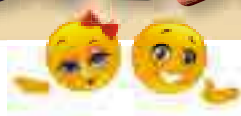
біг — бік
ріг — рік

каток — ґанок
котик — ґнотик
кріт — ґніт

Ґава каркала, літала,
Ґава равлику казала:
— От! Такий ти невеселий,
сам-один сидиш в оселі.

Ганна Чубач

1. ДИван ТИн НАдра

?

БЕтон веРЕсень ваЗА

?

РИба БАл КИлим

?

2.

лад	дим	дірка
над	дім	зірка
сад	під	мірка
рід	від	лінійка

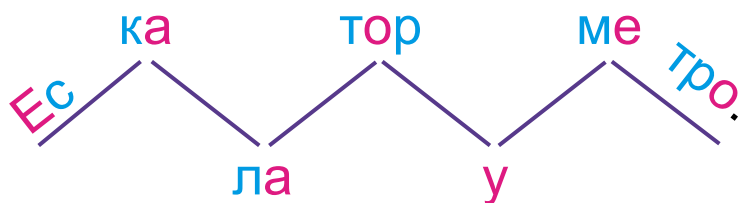
3.

зубр	здоба	сіть
збір	зерно́	нуль
злий	заво́д	кріть

4.

слон	батон	ґалаґан
тигр	мамаліґа	ґаздінька

5.

6.

ПРИГАДАЛИ

Ось парк. Тут озеро. По ньому плавали горді білі лебеді. На дереві було дупло білки.

— Бери, білко, бублики, — казала Килінка.

Білка сміливо брала бублики з рук Килінки й Маринки.

Ми пригадали осінній парк. А зараз зима. Озеро замерзло. Лебеді відлетіли до теплого кра■. Тільки білка зимувати-ме в парку.

7. Театралізуйте.

- Доброго ранку!
- Привіт!

- Добрий день!
- Вітаю Вас!

- Дозвольте!
- Будь ласка!

- Будь ласка!
- Дякую!

- Спасибі!
- На здоров'я!

8.

гриб — грибок

ліс —

пень —

рак — **г**рак

риби — **г**риби

оса — **р**оса

9.

казати
розказати
переказати

мороз
морозити
морозиво

10.

ніготь — нігті

кіготь — кігті

лікоть —

нога — на нозі

луг — на лузі

коза — на

11.

Гуска грає на гітарі,
ґелґотить гусак гагарі,
горобець гука грака,
ґава гатить гопака.

Юрій Кругляк

Чч

Чч

— о — о —

чо́вен

— — о — — о

стри́чка

пі
ні
рі
ме

→ → → →

ч

о
ре
пе
те

→ → → →

чі
че

ас
ан
уб
ек

← ← ← ←

ч

ніч — нічка
піч — пічка

лист — листóчок
сад — садóчок

СКОРОМОВКА

Курличі курлічуть:
— Курлі́к, курлі́ченьки,
до рі́ченьки, до рі́ченьки!

Гичечка мов стрічечка.

стрічка
стрічечка
стрічки

річка
річечка
річки

читати
чітанка
чита́ч

лелéка
чорногу́з

?

Бере баба грибочки, коли бачить — у траві гніздечко, а там качечка сидить.

От вона дідові:

— Дивись, діду, он гарна качечка!

А дід:

— Ми візьмемо додому качечку за дочку́, як рідну дитину.

З народного

рука – рúчка

сóнечко

ВЕЧІР

Настав вечір. Тато почистив діточкам черевики. Мама спекла печиво. Усі в родині пили чай із чорничним повидлом. Було смачно.

Потім сестричка Марічка прочитала всім казку про кривеньку качечку.

Чий?

ЧУМАЦЬКИЙ ШЛЯХ

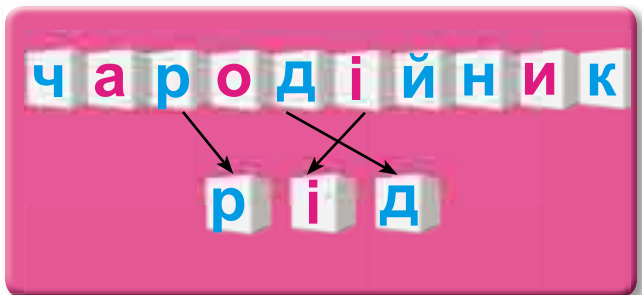
В Україні широку смугу зірок на небосхилі називають Чумацьким Шляхом. Мандрували чумаки до Криму. Возили сіль та рибу.

Багато днів їхали чумаки. Багато ночей стояли просто неба. А Чумацький Шлях вказував їм дорогу додому.

З журналу

дар	чародій
чари	?

Х х

Х х

- = о -

хліб

- о -

дах

Ха-ха-ха!

Хі-хі-хі!

Хе-хе-хе!

Хо-хо-хо!

Ах!

Ох!

Ех!

Ха!

Хо!

Хе!

хід

вихід

вхід

ХОКЕЙ

Хокей — гра сміливих, сильних.
У хокей грали хлопчики й дівчатка.
Сергійко, Михайлик, Тихін — захисники.

— Нам весело грати, — сказала Ми-
хайлинка.

*Хто діло робить, а хто
лав ловить.*

мир	тема
храм	?

х р и з а н т е м а

м и р

Хома й Христина ходили до лісу. Там, у купі хмизу, діти побачили ховраха. Він сидів коло нірки. Навколо входу — суха травичка.

— Не будемо ховраха чіпати, — тихенько промовила Христина.

— Гарзд. Він, мабуть, зловив комаху і хоче поснідати, — відповів Хома.

Далі Хома почав розповідати:

— У нього маленькі вуха, на лапках кігті. Ховраху допомагають відчувати запах його вуса.

А Христинка доповнила:

— У ховраха голова велика, а очка — маленькі, чорні. Ховрах має довгенький хвостик.

Про зустріч із ховрахом у лісі діти розповіли батькам та однокласникам.

А ви бачили ховраха?

хліб

хлібина

хлібинка

хлібний

хлібороб

хата

хатка

хатина

хатинка

хатній

ХЛІБ

Хліб тобі не зайчик носить:
брат мій сіє, тато косить.

Хліборобом хочу стати,
як мій братик, як мій тато.
Прибіжить із лісу зайчик –
сам подам йому крайчик.

Варвара Гринько

Слава хлібу на столі!

ТИХО
тиха
тихий

хід
хода
ходити

Хмільник
Харків
Херсон

ЗАГАДКА

Хто нас рано підійма,
хоч у нього рук нема?

Грицько Бойко

Г ? Х

г	гол	голод	гості́на	маг	сніг	помагав
х	хол	холод	хусті́на	дах	сміх	помахáв

лє́гко — легє́нько
сúхо — сухє́нько

рух — рúхи
горіх — горіхи

УХ І ОХ

Ми на груші —
ух!
Раптом чуєм:
гух!
Потім тільки
гець!
Що воно за грець?
Подивились:
ох!
То ми долі вдвох!

Грицько Бойко

Ш Ш

Ш ш

-о -о

ша́хи

-о- -о

ша́шки

ШОВ

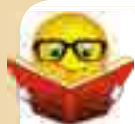
ШВИ

ЙШОВ

ЙШЛИ

ШІСТЬ

ШКОЛА

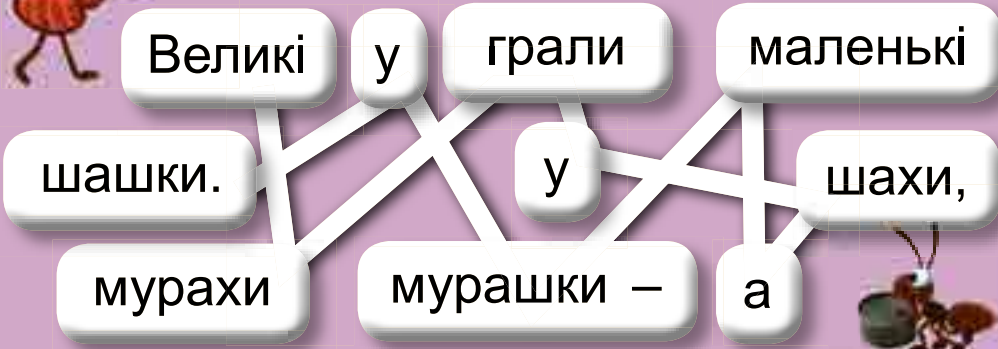
ШАХОВА ШКОЛА

У шаховій школі ми вчимося грати в шахи, міркувати.

Шахова школа облаштована новіми шахівницями і годинниками. Вона сучасна, за́тишна.

Га́ша і Тиміш розпочали шаховий турнір. Вони будуть відомими шахістами.

СКОРОМОВКА

Чітко вимовляй звуки у словах.

сум — шум

нас — наш

вас — ваш

каса — каша

шапка — сапка

мишка — миска

кашка — каска

кішка — кіска

Маленька мишка
близько підкралася до
миски з молоком. Рап-
том вона почула шум.
То кішка крадеться.
Ось-ось мишку схопить.

А мишка шусть у нірку. Так і в-
р-тувалася шустра мишка.

ЗАГУБИЛА ГОЛКУ НІНА

Загубіла гóлку Ніна,
стала Ніна на коліна:
знайшла голку,
та не шила, —
Ніна нитки загубіла.

Загубила нитки Ніна,
стала Ніна на коліна:
знайшла нитки,
та не шила, —
Ніна гóлку загубила...

Цього вірша про дівчáтко
починай читать спочáтку.

Грицько Бойко

вúшко

ромашка
волошка
шипшіна

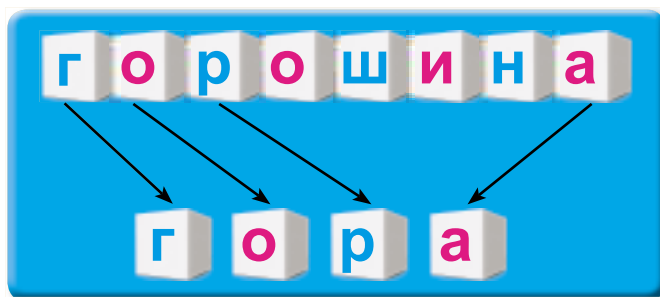
конюшіна
каштан
вишні

пух — пушок
дах — дашок

горіх — горішок
ховрах — ?

гора	шина
роги	?

Яя

Яя

—о—о—

якір

—о—о—

маяк

Я

—о—

я → ма
я → вір
я → зик

Яна
Яків
Ярема

—о—

ла

са

за

та

да

на

ра

—о—

я

ля

ся

зя

тя

дя

ня

ря

Зем

сте

хви

ля

ряд

св'ято

с'яйво

Який?

Яка?

Яке?

Які?

Як

?

.

Як не робить абі**як** жодної роботи. Він питає спершу «**як**», віслуха — і потім кожну справу зробить так, що дивуються**я** всі: «**Як?!**»

Іван Андрусяк

Читай виразно!

Явір, я́блунька, ялі́нка —
розрізня́ла Якилі́нка...
Розсмія́лась ра́птом Яся:
— То не я́блунька, то я́сен.
Любов Забашта

ЛІЧИЛКА

— Я — Левко́,
а ти — бабу́ся,
в тебе — я,
а ти — в діду́ся.
Володимир Лучук

Запитала внучка:
«Як цих тваринок звати?»
«Зветься кожна із них —
як: доня, батько й мати».

Станіслав Шаповалов

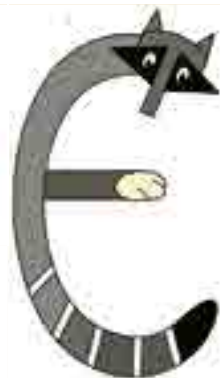
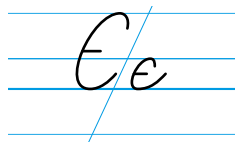
Я Я Я Я Я Я Я Я

Особлива буква **я**:
кожен з нас — це просто **я**,
тільки треба чемним бути,
не хвалитись, інших чути.
Рідне слово всім — сім'**я**,
в ньому — сім разів по **я**!

Марія Дяченко

Є є

=o -o' --o

-o' =o =

єхідна

заєць

Є

=o

Єва
Єгор
Євген

єнот
Європа
єдіний

-o

не

те

ле

се

=o

є

не

те

ле

се

o=o

ає

іє

иє

оє

ує

ми
ши
ма
ри
да

Є

гра
грі
зна
віта
буду

Є

Я хотіла б
стати _____.

Я хотів би
стати _____.

А ким би ти хотів/хотіла бути?
Яка твоя мрія?

Усі мови світу знає,
кожне слово, кожен знак.
Розмовляє і навчає,
хоч сама і мовчазна.

Степан Жупанин

Хто кукурікає? Хто лікує?
Хто квакає? Хто літає?

Так чи ні?

*Лікар літаком керує, а
пілот дітей лікує.*

Літай! Літає.
Співай! Співає.
Радій! Радіє.

Читай! Читає.
Мрій! Мріє.
Лунай! Лунає.

ЄВА

Єва малює,
Єва співає,
Єва танцює
і вишиває.

Страви готує,
брата годує,
Підлогу миє —
все Єва вміє.

Ігор Січовик

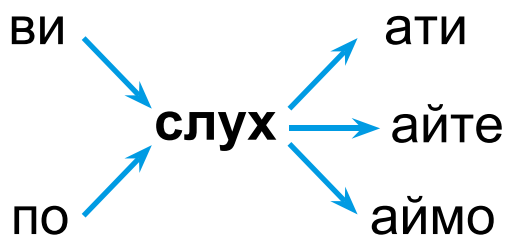

Євгенко — мій братик. Ми разом
читаємо казки, граємо на піаніно,
співаємо пісні. Євгенко запитує мене
про все.

Він хоче багато знати. А ти?

1.

2.

яг → до → ди → ня	кі → кри → ши → шка	чудо човен чисто
-----------------------------------	-------------------------------------	------------------------

3.

Гріє, гріє, припікає,
всіх у воду заганяє.

4.

У лісі росте _____.

У городі росте _____.

Тихо, тихо іде _____.

5. Утвори різні слова.

п ріг

олоc

ігті

ка ка

к ринь

б лет

6.

З другом говори чемно: від грубого слова близькій стає чужим.

Ввічливі слова творять дива.

*Усім допомагати —
гарних друзів мати.*

7.

ш <u>у</u> бка	ш <u>е</u> пче
з <u>на</u> йшла́	<u>ше</u> п <u>че</u> ш
по <u>хи</u> ла	ше <u>л</u> естіть

Шепче вітер: — Ша, ша, ша!

Шубку білочка знайшла! —

Шелестить трава похила:

— Шубку білочка купила!

Шепчеш ти, і вір я:

Шубка в білочки — своя.

Ганна Чубач

Ж ж

Ж ж

-о-

жук

--о--о

кніжка

жа

жо

жи

жу

жі

же

жи → то
жи → тло
жи → віт

ве → жа
хи → жа
ір → жа
жа → ба
жа → ло
жа → кет

ли → жі
ву → жі
мор → жі

Доповни речення.

живу в селі.

живеш у місті.

Я біжу _____.

Ти біжиш _____.

лежу _____.

лежиш _____.

жук
жар
жир

вуж
ніж
чиж

М

Й

орж

Пришов Журавель на прошений обід. А Лисичка наварила кашки з молочком, розмазала тонесенько по дну тарілки та й поставила перед кумом.

— Живися, кумочку, не погордуй! Сама варила.

Журавель стук-стук дзьобом — нічого не спіймав...

За Іваном Франком

но́ги – ні́жки
ро́ги – рі́жки

сніг – сні́жки
крига – крижі́на

СКОРОМОВКА

Жук, кажán, поже́жа,
жаба, жме́ня, ве́жа,
баклажа́н, пружі́на,
жа́ло, жарт, крижі́на...

ЧОМУ?

Чому часні́к мене пече?
Чому вода завжди тече?
Чому так те́мно уночі?
Чому солодкі калачі?

Марія Чумарна

Чому часні́к мене пече?
Чому **часні́к** мене пече?
Чому часні́к **мене** пече?
Чому часні́к мене **пече**?

ЗАГАДКА

Тане сніжок,
оживає лужок.
День прибуває.
Коли це буває?

НА ЗЕЛЕНОМУ ЛУЖКУ

На зеленому лужку,
на лужку, на моріжку
закружляли діти в колі
у веселому танку.

Закружляли в бистрім колі,
заспівали в дружній грі.
Навіть листя на тополі
засміялося вгорі.

Наталя Забіла

*Важко тóму жити,
хто не вміє дружити.*

кажан — казán
ніжка — нізка

ж

жа

же

жаш

жеш

жуш

жиш

ш

ша

ше

шаж

шеж

шуж

шиж

жити — шити
жабка — шапка

Ж? Ш

Читай виразно!

КНИЖЕЧКА ПРО МАМУ

Досить жартів, годі смішки,
ми берем у руки книжку.

Кожна літерка і кома
нам відома, нам знайома.

Прочитайте й ви із нами
гарну книжечку про маму!

Анатолій Камінчук

Знайди в підручнику й прочитай речення, що мають ці знаки.

кома

знак оклику

тире

знак питання

крапка

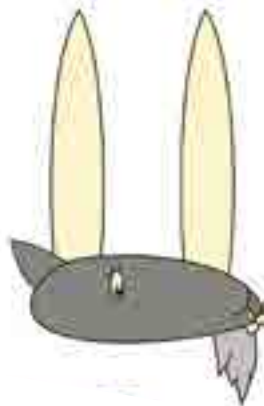

Що за знак — стрункий, мов спис!
Він над крапкою завис,
спонука до поклику.
Хто ж бо він? Знак ... !

Дмитро Білоус

Ц ц

Ц ц

-о -о́ -о

-о -о́ -о

цукерка

палац

-о	цо	ци	ца	цу
=о	цьо	ці	ця	

ли	пра	рукави
й	метели	таємни
кіль	кити	вули
→	→	→
це	ця	ці

дванадцять

одинадцять

цвіт
цвітіння

нарцис
нарцисів

цікаво
місяць

ДОЛИНА НАРЦИСІВ

Кожного року в травні на Закарпатті можна спостерігати унікальне дійство — цвітіння нарцисів.

Долина нарцисів розташована неподалік від міста Хуст. Це найбільше скупчення* рідкісних квітів у Європі.

Нарцис — рідкісна рослина. Вона занесена до Червоної книги. Тому зривати квіти заборонено.

Під час цвітіння безліч туристів відвідують Долину нарцисів. Аромат ніжних квітів відчутно зда́леку!

* Скупчення — велика кількість чогось в одному місці.

видёлка — на видёлці

ложка — у ложці

скля́нка — у скля́нці

діжка — у діжці

казка — у казці

Який?

Яка?

Яке?

цегляній

?

цегляне́

цукровий

цукрова

?

центральний

?

центральне

Кішка — мама кошеня́ти.
 Тигри́ця — мама тигреня́ти.
 Леви́ця — мама левеня́ти.
 А хто мама в ягня́ти?

ЧИ ТО ЗЛІВА,
 ЧИ ТО СПРАВА
 (Загадка)

Є слова — ну й цікаво!
 Є слова — просто диво!
 Прочитаймо їх із вами:
 чи то зліва направо,
 чи то справа наліво —
 означають те саме.
 Ось дивіться: **корок, біб,**
око, Кирик*, зараз, піп...
 Є ще й інші на умі,
 та назвіть ви їх самі.

-о-

-о́-о-

-о-

о-о

Дмитро Білоус

* *Кі́рик* — прізвище.

Ю ю

Ю ю

Ю ю

ю́нга

Ю ю

тю́льпа́н

Ю	Н ю — К з	Л Т —> р —> ю	юрба́ ю́ний юна́к ю́шка
Ю	Ю	Ю	

ма́лю Я чита́ю. ма́йстру	ма́лю Во́ни чита́ють. ма́йстру
--------------------------------	--------------------------------------

ЗАКЛИЧКА

Сонечко, сонечко,
 виглянь у віконечко!
 Дітки гуляють —
 тебе виглядають.

Який ключ?

ПРИСЛІВ'Я

Де багато пташóк, там немає кома́шок.

ЧЕКАЄМО ПТАХІВ

Весною до нас із вирію прилітають птахи.

Я чекаю на шпаків. Вони рятують сад від шкідників.

Тому я роблю для птахів шпаківні. Юрко і Юля допомагають мені. Розма-
льовують пташині будиночки. Разом ми закріплюємо шпаківні на деревах.

ГРА «ІНТЕРВ'Ю»

Я вмію ...
А ти?

Я знаю ...
А ти?

Я люблю ...
А ти?

Я мрію про ...
А ти?

Я хочу стати ...
А ти?

Будь завжди чемним.

будь ласка

до побачення

вітаю

привіт

дякую

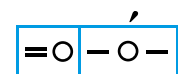
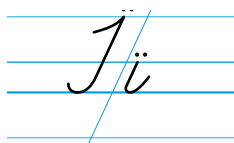
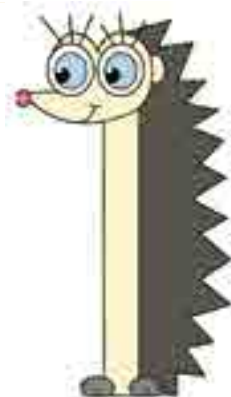
— Тихо! Тихше!
 Ну тихіш! —
 Гриць горлає і Тиміш.
 Репетують на весь клас
 і Парася, і Панас,
 Зоя Олю оклика,
 Оля — Прісю і Панька...
 Ну й повір, що всі вони
 справді хочуть тишини!

Євген Бандуренко

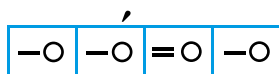

Допоможіть порадою дітям, як створити тишу в класі.

її

їжа́к

моза́їка

мі́й

мо́я

моє́

мої́

ї

ЇЖАЧОК

На поляні, серед глиці,
їжачок знайшов суниці.
— Заберу їх, — каже, —
з гаю,
у коморі заховаю!
В їжака такі звичаї:
знайде їжу — зберігає.

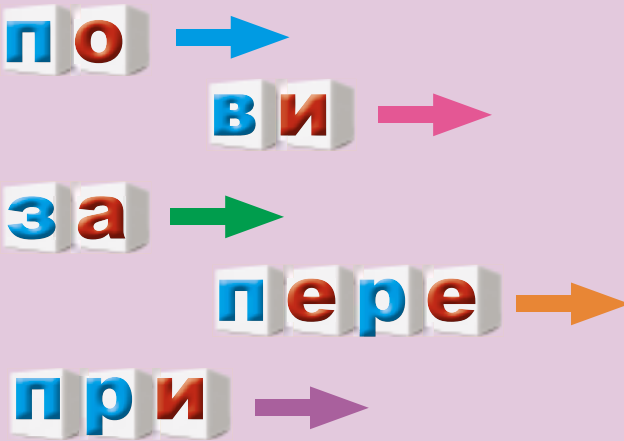
Любов Голота

А у кого, а у кого
є найбільше
в світі голок?
Не у кактуса
й шипшини,
а в зеленої (иниць).
Степан Жупанин

Утвори слова.

їв
їла
їсти

їхав
їхала
їдемо

чай — чаї
урожáй — урожаї

край — краї
музéй — музéї

країна
Україна
українська

Київ
кїївський
кїянин

УКРАЇНА

Наша країна — Україна. Ми любимо рідну Україну за її широкі поля, блакитні озера, річки та моря, високі гори, зелені ліси. Ми радіємо, що в нас добрі, працьовиті люди.

Державні символи України — Державний Прапор України синьо-жовтого кольору, Державний Герб і Державний Гімн.

Головним містом України є її столиця — Київ.

Хто в якій країні живе?

В Україні живуть українці.

В Італії — італійці.

У Франції — французи.

В Австрії — австрійці.

Прапори
країн

Ми — жителі планети Земля.

ОДНА УКРАЇНА

Країн є багато на світі,

та тільки одна Україна!

Це там, де волошки у житі.

Це там, де моя Батьківщина.

Де птахи у небо летять

і струшують легкі пір'їнки,

де друзі горою стоять,

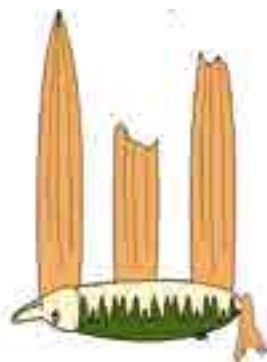
де в квітах сховались домівки.

Юлія Хандожинська

Щ щ

Щ щ

---о--о

щúка

=о--=о--о

ящíрка

---о	ча	чо	чи	чу	че
---о	ща	що	щи	щу	ще

до
ля
ку

→ → →

щ

бор
пла
хру

→ → →

щ

ЗАГАДКА

Він скрізь: у полі і в саду,
а в дім не попаде,
і я тоді лиш з дому йду,
коли вже він не йде.

На пеньочку вуж лежить.

Він шепоче і шипить:

— Ща, що, щу,

щи, щі, ще-ще!

Грій же, сонечку, іще!

Леся Гуцало

ЩО ТАКЕ ЩАСТЯ?

Мама запитала мене:

— Що таке щастя?

Я відповіла:

— Щастя — це коли ніхто з дітей не плаче.

І ще тоді щастя, коли маленьких співочих пташок ніхто в клітку не зачиняє. Бо в клітці не може бути щастя. Щоб мама ніколи не плакала й не журилася — це щастя. Бо коли мама журиться, то і в мене сльози на очах.

За Василем Сухомлинським

УКРАЇНА — МОЯ БАТЬКІВЩИНА

У кожного з нас є домівка. Там живеш ти, твої батьки, твоя родина. Батьківська оселя, рідна вулиця, рідний край — це твоя маленька батьківщина.

З таких маленьких батьківщин складається наша велика держава — Батьківщина.

Я люблю Україну, свою Батьківщину!

Де ти живеш? Яку назву має твоє місто чи село?

Людина без Батьківщини
що пташка без пісні.

ЛЕГЕНДА ПРО КИЇВ

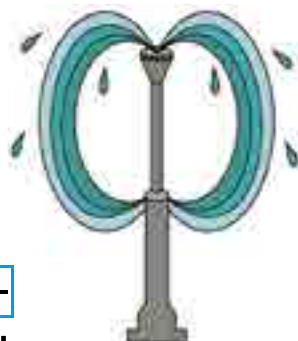
Жили колись біля Дніпра-Славутича на трьох горах три брати: Кий, Щек і Хорів. І була в них сестра Либідь.

Кий жив на горі, де сьогодні узвіз Бóричів. Щек жив на горі, що нині зветься Щекавіцею. А Хорив — на третій, яка й називається Хоревицею.

Побудували брати місто. І назвали його Київ на честь найстаршого брата.

З літопису

Ф ф

фотоапа^ра^т шарф

еф

іф

аф

оф

иф

уф

фе

фі

фа

фо

фи

фу

фо

кус

фі

ша

фа

ар

ф і рма

о

е

ферма – ф^ермер

фірма – ф^ірмовий

футбол

футболіст

футбольне поле

футбольний майданчик

фото

форма

фінал

фініш

Цікава гра — футбол. Усі учні люблять грати у футбол. Юні футболісти — хлопці й дівчата — спритно забили голи у ворота. Федько та Гафійка подарували переможцям гри букети фіалок.

ХИТРИЙ ЛИС ФАРБУЄ ЛІС

Хитрий лис на верховині
носить фарби у тайстрині*.
Лис, покіль зима настане,
ліс фарбує у багряне.
На дива дивитись скорі
звірі збіглися у зворі**:
— Лис фарбує ліс! Дивіться!
Не торка ж ялиць*** одних:
хитрий він, тому й боїться
поколотися об них!

Володимир Лучук

* *Тайстри́ня* — торбина, сумка.

** *Звор* — гірський яр.

*** *Яли́ця* — різновид сосни.

смара́гдовий
колір

багря́ний
колір

буршті́новий
колір

Софійка й Дорофійка в дитячому кафе. Біля вікон — вазони фікусів та пальм. На столах букети флоксів та фіалок.

— Яка дивна форма ліхтарів! — сказала Софійка.

— А фонтан має форму факела, — доповнила її Дорофійка.

Дівчатка їли суфле, вафлі. У кафе подруги фо-то-гра-фу-ва-ли-ся.

ф о т о г р а ф у в а л и с я

ЛИС	СЛИВА
СИТО	?

1. Утвори слова.

л а ш к о ч е т и у л ь

л к с а

2.

друж → служ →	ба	міс → сер →	це	поже́жник худо́жник мислі́вець фотóграф професія
стеж → смуж →	ка	дяку → шану →	ю	

3. Прочитай правильно та виразно!

ФАРТУШОК

Скоромовка

Флокси, флокси на фланелі* —
фартушок зацвів у Нелі.

Із шифону шарфик в Галочки,
а на нім рясні фіалочки.

Варвара Гринько

* *Фланель, шифон* — види тканини.

4.

Хто це? Що робить?	Тому що...
	
	
	

5. МИРИЛКА

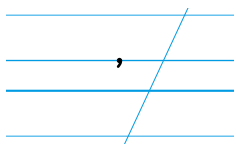
Мирилка летіла,
на плече сіла,
сказала тихенько:
— Миріться швиденько!

Варвара Гринько

Чому цей вірш називають мирилкою?
Створи мирилку самостійно. Продовжуй.
Друзі мають помириться, щоб....

апо́строф

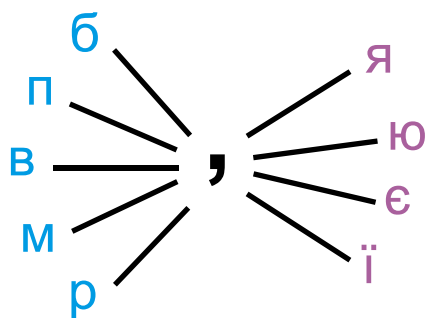

м'яч

комп'ютер

пір'їнка

Апостроф — це знак.

бю — б'ю

пю — п'ю

вю — в'ю

бе — б'є

пе — п'є

ве — в'є

Прислів'я вчить,
як на світі жити.

Не потрібен і клад,
коли в сім'ї лад.

Без сім'ї немає щастя
на землі.

Вивчи прислів'я напам'ять.

подвір'я
здоров'я

в'язка
бур'ян

хом'як
хлоп'я

5

9

15

19

п'ять

дев'ять

п'ятнадцять

дев'ятнадцять

п'ята
?
п'ята́

Добери слова.

_____ свято. Морквяний _____.

_____ цвах. Духмяний* _____.

* *Духмяний* – ароматний, запашний.

ЗАГАДКА

Воно належить мені, але інші вживають його частіше за мене.

ПРО ЩО КАЖЕ ІМ'Я?

— Як звати твого сусіда?

— Дениско.

— Дозволь, я скажу, ким є Дениско.

— Будь ласка!

— Твій сусід – хлопчик, бо Дениско — чоловіче ім'я. Він маленький хлопчик, бо ти звертаєшся до нього лише на ім'я. А ще — добра людина, бо ти називаєш його лагідно, пестливо.

Для чого людині потрібне ім'я?

Про що може сказати твоє ім'я?

ЗАГАДКА

Не їсть, не п'є,
а ходить і б'є.

Газом об'єднатися –
веселіше гратися.

НЕВДАЛИЙ ГОЛ

П'ятеро хлоп'ят грали у футбол на подвір'ї. Дем'янко ненароком забив «гол» у квіти, що росли на балконі сусіднього будинку.

Це була квартира, де жила п'ятикласниця Мар'яна.

Пішли юні футболісти до дівчинки і чемно вибачилися за «неслухняного» м'яча. Тепер м'яч справно «розгулював» лише на подвір'ї.

ДЗ

-о -о

дзі́га

=о-

дзьоб

-о -о-

гу́дзик

-о	дза	дзу	дзе
	ца	цу	це

=о	дзі	дзю	дзя
	ці	цю	ця

Стеж за своєю вимовою перед дзеркалом!

Будь уважним/уважною, прочитай слова, прислухайся до їх звучання.

Дзвін, дзвінок, дзвоник, дзвони.

Дзвонити, видзвонювати.

Дзенькати, видзенькувати.

Дзеленчати, дзижчати.

ДЕНЬ У ДЕНЬ

День у день:
дзень та дзень!
Кожен день:
дзень та дзень!
В школі дзвоник
кожен день
вчитись кличе:
дзень! Дзень! Дзень!

Варвара Гринько

дзвóники

Кукурудза на городі
дивувалась своїй вроді:
в дзеркало дивилася,
дуже чепурилася...

Юля Турчина

ДЖ

-о -о -о́

джерелó

--о́-- --о

бджілка

-о́- -о

джінси

-о	джа	джо	джу	дже	джи
	ча	чо	чу	че	чи

джип
жем
джунглі

джин
бджола
джерелó

джміль
лóджія
джентльмэн

Я саджу _____.

Я сиджу _____.

Я ходжу _____.

Я їжджу _____.

Я раджу .

Я буджу .

ЯК БДЖОЛА КОНВАЛІЮ ЗНАЙШЛА

Вилетіла Бджола з вулика, покружляла над пасікою. Чує, десь далеко-далеко дзвенять дзвіночки. Полетіла Бджола на музику дзвіночків. Прилетіла до лісу. На галявині — конвалії. Кожна квітка — маленький срібний дзвіночок. Усерéди-ні — золотий молоточок. Б'є молоточок по сріблу — лунає дзвін. І в степу, і на пасіці чути. Так Конвалія кличе Бджолу.

Сіла Бджола на квітку, взяла нектар. — Дякую тобі, Конваліє, — сказала Бджола.

Квітка мовчала. Вона не вміла говорити. Вона лише знякoвіла, нахилила голівку. Бджола зрозуміла: це Конвалія відповідає на її подяку.

Понесла Бджола нектар діткам.

Василь Сухомлинський

бджола́
медоно́сна

ЗОЛОТІ ВІДЕРЕЧКА

Бджілки летять,
золоті відеречка
у поле несуть.

А з поля летять —
у золотих відеречках
медок несуть.

Анатолій Камінчук

Джмелі та бджоли —
корисні комахи.

Джміль гуде навіть
тоді, коли не летить. Це
він так зігріває своє тіло.

джміль

ҐЕДЗЬ

ґедзь

Жив собі маленький ґедзь,
коротенький товстунець.
Він нічого не боявся,
бо щипався і кусався.
Проте жаль мені його,
хто його полюбить, хто?

Галка Мир

1.

та-тя-ття	ння	ля	дя
за-зя-ззя	ся	жжя	ччя

2.

		колос — колóсся
		гілка — гілля
		камінь — камі́ння

3.

про <u>мі</u> ння на <u>сі</u> ння		зі <u>л</u> ля во <u>ло</u> сся
---------------------------------------	---	------------------------------------

4.

взу <u>ти</u> — взу <u>т</u> тя	ши <u>ти</u> — ши <u>т</u> тя
жи <u>ти</u> — жи <u>т</u> тя	зна <u>ти</u> — зна <u>н</u> ня

5.

ВЕСНА ЙДЕ ТА ЙДЕ

Ось вже і небо блакитне і чисте, і вода блакитна, прозора. Сонечко блищить і горить. Гаї розвиваються. Садки зацвітають.

Увечері десь тьохнув соловейко на листатому клені. Кує зозуля на високій березі, гуде бджола. Миготять білі метелики понад молоденькою травичкою. Літають гучливі хрущі.

Чути весняний гук* і гомін чи з-під землі, чи з води, чи з неба!

За *Марком Вовчком*

* Гук — сильний звук, шум.

Хто що робить?

Соловейко _____.

Зозуля _____.

Бджола _____.

Метелики _____.

Хрущі _____.

Жанна швидко виконала мамине доручення. Старанно помила посуд. Випрасувала плаття, почистила взуття.

У бабусі Ганни буде день народження. Онучка приготувала бабусі вітання.

Разом з татком і матусею вона вручила бабусі красиву листівку з поздоровленням.

Як ти піклуєшся про членів своєї родини? Чим допомагаєш?

ДОНЯ ХОЧЕ СПАТИ

Колискова

У моєї доні
оченята сонні,
рученьки мов з вати —
доня хоче спати.
Ніч прийшла тихенька.
Спи, моя гарненька.

Платон Воронько

Міцні знання на все
життя. Дерево міцне
корінням, людина – друзями.

Поясни, як ти розумієш зміст прислів'їв.

ЛИШ ЛЮДИНА МУДРІСТЬ МАЄ

Лиш людина мудрість має,
світ любов'ю здобуває,
розумінням і умінням,
і бажанням, і болінням.
Будьмо сильними у світі,
України мудрі діти,
бережимо свій світ чудовий,
свою пісню, своє слово,
а земля усім віддячить,
хто у світі не ледачий!

Марія Чумарна

АБЕТКА-ЛІЧИЛКА

А, Бе, Ве, Ге, Ґе, Де, Е —
ось вже перша сімка є.

Є — не сім, а вісім! —
Сперечались **Же, Зе, И** —
далі пісеньку вели.

І — мирило **Їх**, а **іЙ** —
в шапочці стоїть новій.

Ка, еЛ, еМ, еН, О, Пе, еР
разом ходять відтепер;
еС — свистало, **Те** — товклось,

У, еФ, Ха, Це, Че здалось:

Ша і Ща в гурті зівак
загубили **Ь** (м'який знак).

Ю і Я не вийшли з гри:
— Всі ми тут, нас — тридцять три!

Любов Голота

Прочитай український алфавіт.
Назві букви, які позначають голосні звуки.

Утвори пари слів.

абетка	азбука	алфавіт
весела	український	казкова
веселий	українська	музична

АЛФАВІТ

Аж тридцять три зорі
нам світять не вгорі —
на білім-білім полі
збираєм їх поволі.
Ці тридцять три зорі
у нашім букварі.

Барвара Гринько

Що автор у вірші називає зорями? Скільки в українському алфавіті букв, що позначають голосні звуки? Назві їх.

Поясни, чим відрізняються слова.

ліс — лис

рак — мак

кава — ґава

вода — сода

рис — ірис

теля — стеля

риби — гриби

оса — коса

лин — лінь

рис — рись

гálка — гáлька

кілкі́ — кі́льки

ПОДОРОЖ БУКВИ

У царстві літер головною вважали букву **А**. Була вона гордою, звучала голосно. А головне, вона була першою в колоні букв.

Мріяли букви бути схожою на неї. Почали приєднуватися до неї, ставати поруч. Тоді буква **А** зазвучала по-новому в парі з кожною:

— **Фа! Та! Ма! Са! Ха-ха!**

Коли ставала вона попереду букви, що позначала приголосний звук, пісня змінювалася:

— **Ах! Ам! Ас! Ат! Аф!**

Букви, що позначають приголосні й голосні звуки, і досі працюють дружно. Вони утворюють слова.

А що ж робить **Ь** у царстві букв? Поміркуй.

Усі в цьому царстві важливі. Тому українська мова звучить мелодійно, як весняний струмочок.

Які букви можуть самостійно утворити склад?
А слово? Наведи приклад.

БУКВА

СКЛАД

СЛОВО

М

ОН

Я

мир

Є

да

Р

ПРО КОРИСТЬ ЧИТАННЯ

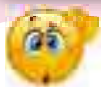
За сьогодні сіра мишка
з'їла вже четверту книжку,
а така ж мала —
майже як була.
Докоряє миша-мама:
— Не читала ти їх, мабуть,
а без цього ти
не будеш рости.
Це, дитинко, знають всі
миші й навіть люди:
не читаєш, а їси —
користі не буде.

Іван Андрусяк

Пофантазуй, що було б, якби звірі вмели розмовляти та читати.

КНИЖКОВЕЧІР

Книжка в тата, книжка в мами,
книжка в мене і в Світлани,
з книжкою малий Тарас —
книжковечір нині в нас.
Книжковечір, книжкотиша,
тільки чути: песик дише
й сумно дивиться з-під ліжка,
бо йому немає книжки.

Наталка Поклад

ГРАМОТІЙ

Прочитав у книзі кіт,
що мишей ловити слід.
Бачить — скаче сіромаха.
Кіт накинувся з розмаху
і подумав: «Я ж не знаю,
як хапать, з якого краю —
од хвоста чи з голови».
Муркнув:
— Мишко, поживи
поки що, я дочитаю —
як ловить, з якого краю.

Платон Воронько

Чому автор назвав мишку сіромахою?
Пофантазуй, чим закінчилася розмова кота з
мишкою? Розіграйте цю розмову.

Назви слова в алфавітному порядку.

кіт сіромаха мишка голова хвіст

☐	слід — сліди	хвости — хвіст
☐ ☐	кіт — коти	краю — край

ЗВІДКИ ПРИХОДЯТЬ ЗНАННЯ?

Задумались першокласники, звідки беруться знання. Ігор мовив:

— Я все знаю! Мені тато про все розповідає!

— А я знаю, як рухаються планети. Прочитав у книжці, — сказав Сергійко.

— А я дивилася телепередачу про політ у космос українського космонавта Леоніда Каде-нюка, — мовила Яринка.

— Я дізнався про динозаврів з дитячої енциклопедії, — повідомив Данило.

— Нам про все розкажує вчителька, ми навчаємось у школі, — сказали діти.

То звідки ж беруться знання?

Які ще існують джерела отримання інформації, знань?

Прочитай речення, доповнюючи слова.

Я читаю Буквар.

Ми чита__ Буквар.

Ти чита__ Буквар.

Вони чита__ Буквар.

Яку книжку ти прочитав/прочитала самостійно?
Про кого, про що вона? Яка назва цієї книжки?
Хто її автор?

Найріднішим місцем на землі є те, де ми народилися. Місце, де ми зробили перші кроки і промовили перше слово.

Це місце, де живуть наші батьки, рідні. Тут наш дім, школа, наші друзі.

Це і є наша батьківщина!

МОЄ СЕЛО

Я дуже люблю своє рідне село!

Навесні воно потопає в зелені садів. За селом — поля, ліс та річка.

Є в селі будинок культури, школа, бібліотека, пошта, лікарня, стадіон.

Моє село квітуче, затишне, сучасне...

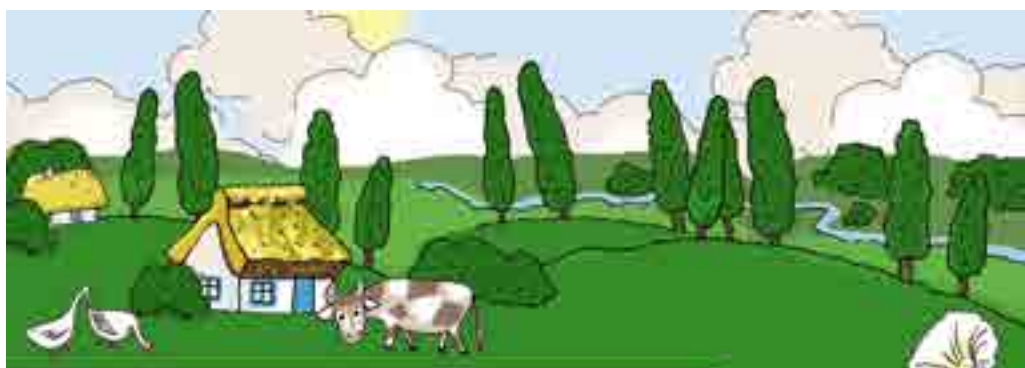
Розкажи про своє рідне село або про село, у якому ти бував/бувала.

Є в Україні села та селища, що мають незвичні та цікаві назви.

На Полтавщині розкинулися села Пузири, Пирого, Веселе, Свистунівка, а на Волині — Печихвости та Маруся. Село Ящикове розташувалось на Луганщині, а село Борщі — на Одещині. На Запоріжжі є село Терпіння, а на Миколаївщині — Секретарка.

Які назви населених пунктів (сіл, селищ, міст) ти знаєш?

ГАРНО ЖИТИ У СЕЛІ

Гарно жити у селі,
що зветься Василі,
чи в Богданівці, Петрівці,
у Юрківці, Григорівці...
Я живу в селі Насташки,
де ростуть густі ромашки,
а ген там, де річка-змійка, —
мов букет, село Марійка.
Потім є дві балки
й хутірєць Наталки...
В іменах моя земля,
промовляє звіддаля:
тут жили сини і дочки —
їхні це слідочки.

Наталка Поклад

Поцікався, звідки походить назва твого міста чи села.

КОЛЬОРОВІ МІСТА

Мов дивна мапа, олівці:
червоний — місто Чернівці.
Оранжевий — Одеса-мама,
хоч кольорів там — ціла гама!
Нас кличе жовтий без утоми
до себе в гості у Житомир!
Як на ланах зелене збіжжя,
зелене місто Запоріжжя.
А старовинний Борислав
блакитну барву нам прислав.
По синій навіть важкодуми
спішать мерщій куди? У Суми.
Лиш фіолетовий і досі я
ще не назвав. Це ж — Феодосія!
Всі кольори запам'ятати
поможуть вам міста, малята!

Володимир Верховень

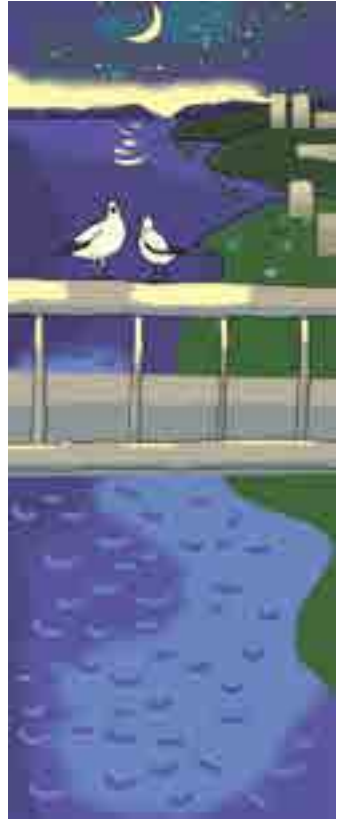

Скільки міст згадано у вірші? Прочитай їхні назви. Чи є серед них рідне та близьке тобі?

Найбільшим містом України за площею та кількістю мешканців є Київ, а найменшим — місто Ўгнів, що на Львівщині.

ПРИМОСТИВСЯ МІСТ ДО МІСТА

Де хлюпоче хвіля чиста —
примостився міст до міста.
І, як вечір настає,
він шепоче про своє:
про машини многотонні* —
як гули вони гуртом.
Як до нього теплі коні
доторкались копитом.
Як пташки сідали тихо —
відпочити й просто так...
Прислухаються прозори:
в річці — хвилі, в небі — зорі.
Прислухається й земля:
міст із містом розмовля.

Григорій Фалькович

* *Многотонний* — багатотонний, дуже важкий.

Продовж речення за зразком.

Ми бачили міст у місті.

Ти ...

Він ...

Вона ...

Вони ...

СІМ ДНІВ

Один батько мав сімєро діток, лиш імен у них не було. З того виходив великий клóпіт. Чи їх умивати, чи вдягати, чи морозивом частувати – бозна, кого за ким. От і вирішив батько їх назвати.

— Ти, моя найменша доню, за всіх веселіша. Усе гуляєш, співаєш та плетеш віночки. Будеш Неділя, бо не робиш ніякого діла.

— Ти, найстарший сину, завжди ходиш слідком за Неділею. То й будь Понеділок.

— Ти мій другий синочок, — казав батько наступному, — то будеш Вівторок.

— Тепер, доню, твоя черга. Трьох назвав, трьох після тебе називатиму. Твоє ім'я посередині. То будь Середа.

— Ти четверта моя дитина – назву тебе Четвер.

— А ти п'ята, отже, П'ятниця.

— Ой, тату, — сказала дочка, котру батько ще не встиг назвати, — які ви даєте нецікаві імена! Хто четвертий — Четвер, хто п'ятий — П'ятниця...

— Гаразд, назву тебе хитріше: Субота. Ось і думай собі, що воно значить!

— Тепер же, дітки, не переплутайтеся, ходіть слідком одне за одним, як вас названо! – мовив батько Тиждень.

Так вони й ходять.

Зірка Мензатюк

Знайди в тексті та прочитай ласкаві й пестливі слова, з якими тато звертається до дітей. Придумай продовження оповідання.

Днів у тижні рівно сім –
на́зви вивчимо усі.

Понеді́лок – перший день,
а за ним ві́вто́рок йде.

Далі середá, четвѐр –
твердо знаю я тепер.

Після п'ятниці – субота,
де кінча́ється робота.

Ну, а сьомий день який?

Та звичайно ж – вихідний.

Володимир Слепцов

Назві́ дні тижня по порядку. Який день тижня є третім? А четвертим? А сьомим?
Які дні тижня є вихідними у твоїй школі?

РУЧКИ

Знають діти і батьки:
є в них два помічники.
Все вони робити вміють:
поливають, косять, миють,
піднімають, носять, грають,
в'яжуть, шують, прибирають
у дворі, в садочку, в домі...
Ви давно уже знайомі
з обома працівниками —
працьовитими руками.

Ігор Січовик

Що вміють і люблять робити твої руки? Як ти допомагаєш своїм рідним по господарству?

ПРИСЛІВ'Я

Мала праця краща за велике безділля.

Що ти вмієш робити самостійно? Що ти відчуваєш, коли зробиш щось сам/сама?

ДРУЗИ

Киця — друг,
комп'ютер — друг.
Я люблю дружити.
Друзі — річка, ліс і луг,
і книжки, і квіти.
Ще я подружу з Мишком
і з веселуном Сашком,
та з Наталкою, яка
змайструвала літака.
Адже друзів, каже тато,
не буває забагато.

Наталка Поклад

Чи погоджуєшся ти з думкою тата у вірші?
Чи поділяєш ти думку автора, що комп'ютер є другом?

Знайди у вірші слова, що відповідають на питання.

Хто?	Що робити?	Що зроблю?
Що?	Що робить?	Що зробила?

Які слова у вірші написано з великої літери?
Поясни чому.

РОБОТ Я І РОБОТ ДОЛЛІ

(Скорочено)

Робот я і робот Доллі —
кращі учні в кібершколі*.
Ми вчимо людські науки:
не брехати, мити руки,
знати: люди – це рідня,
й зуби чистити щодня.
Тут для всіх одні порядки:
нас привчають до зарядки,
до поваги, до турботи,
ще й до хатньої роботи.
І закон один для всіх:
не хапатися за барки**,
рóботи не люблять сварки.
Краще — усмішка та сміх.

Григорій Фалькович

* *Кібершко́ла* — комп'ютерна школа.

** *Не хапа́тися за ба́рки* — не битися, не сваритися.

Доповни речення словами з тексту.

Я і Доллі — кращі учні в _____.

Нас привчають зуби чистити _____.

Рóботи не люблять _____.

Краще усмішка та _____.

ПРО КІШКУ І КОМП'ЮТЕРНУ МИШКУ

У комп'ютера проблеми —
дуже він боїться Емми,
бо вона, хоч невеличка,
та гидка у неї звичка:
відбирати в нього мишку,
кликати сусідську кішку
і чекати, щоб вона
вполювала гризуна.
Добре, що пухнастий гість
зранку техніку не їсть.

Григорій Фалькович

Комп'ютерній миші майже 50 років. Разом із дротом вона нагадує мишеня з хвостом, тому так і називається.

Комп'ютерну мишу створили як доповнення до клавіатури. Спочатку вона мала лише одну кнопку. Зараз миша має три і більше кнопок.

Сенсорну мишу, тобто мишу без «хвостика», створили 2009 року.

Скільки років комп'ютерній миші без «хвоста»?

ЧОМУ У ЗАЙЦЯ ГАРНИЙ ЗІР?

Я чув не раз, не два — повір! —
цю вигадку-смішинку:
мовляв, у зайця гарний зір,
бо він гризе морквинку.
Про це балакали в авто,
в метро і на базарах.
Бо справді, зайця ще ніхто
не бачив в окулярах.

Вадим Скомаровський

Вислов свою думку: для чого автор тобі розпо-
вів історію про зайчика і морквинку?
Який заєць у вірші — справжній чи вигаданий?

ТАЄМНИЦІ

Хто з вас має таємниці?
Звірте, друзі, поділіться!
Я вже їх прибережу
і нікому не скажу!..
Тільки татові й матусі,
та сестрі своїй Настусі,
та бабусі з дідусем,
та Галинці з Івасем...
Хто з вас має таємниці?
Ну-бо, друзі, поділіться!

Дмитро Щербина

Відшукай у тексті вірша запитання і дай відпо-
відь на нього.

ДЕЩО ПРО ФЕЙ. ІСТОРІЯ ПЕРША

Усім відомо, що феї — це крихітні створіння в різнобарвних платтячках, із прозорими крильцями за спіною. Вони живуть у лісах і садах. Увесь день феї літають, сміються, танцюють у повітрі й обсипають одна одну чарівним золотистим пилком.

Феї — такі ласунки! Вони живляться медом і квітковим нектаром, але, якщо побачать горішки, шоколад або тістечка, нізащо не відмовляться від ласощів. До того ж феї вправно вміють готувати солодоці й заварювати чай...

Юліта Ран

У цієї історії є продовження. Якщо ти хочеш знати більше, відшукай книжку «Чарівні історії про феї» Юліти Ран у дитячій бібліотеці.

Пофантазуй і придумай власного чарівника або фею. Розкажи, якими ти їх уявляєш. Якими чарами ти їх наділив би/наділила б?

ВІРШІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

— Розкажи мені, Дмитрику, який твій дитячий садочок? — просить Дмитрика дідусь Демид.

— А хіба ви не бачили?

— Бачив, та не роздивився як слід, — жартує дідусь.

— Навколо ростуть дерева — вишні, яблуні, груші, тому — садочок. А перед вікнами — пам'ятник Тарасу Шевченку.

— А хто це такий, Дмитрику?

— Наш український поет. Він написав книжку, що зветься «Кобзар». З неї Валентина Сергіївна читала нам:

Реве та стогне Дніпр широкий,
Сердитий вітер завива...

— Додолу верби гне високі, горами хвилю підійма, — замріяно доказав дідусь.

— Правильно! Ви теж колись у дитячий садочок ходили?

— Не ходив, онучку, бо тоді не було дитячих садочків, але вірші Тараса Шевченка всі знають.

— Дідусю, я так хочу вивчити азбуку і прочитати весь «Кобзар»!

Андрій М'ястківський

Розпитай дорослих у своїй родині, які твори Тараса Шевченка вони знають.

Прочитай виразно вірш.

Зацвіла в долині
червона калина,
ніби засміялась
дівчина-дитина.
Любо, любо стало,
пташечка зраділа
і защебетала.
Почула дівчина,
і в білій свитині*
з біленької хати
вийшла погуляти
у гай на долину.

Тарас Шевченко

ТАРАС ШЕВЧЕНКО

* *Свитина* — старовинний довгопóлий верхній одяг.

Яку картину ти уявляєш, коли читаєш вірш?
Добери заголовок до вірша.

ВИШЕНЬКИ

Побліскують черешеньки
в листі зелененьким,
черешеньки ваблять очі
діточкам маленьким.
Дівчаточко й хлоп'яточко
під деревцем скачуть,
протягають рученята
та мало не плачуть.
Раді б вишню з'їсти,
та високо лізти,
ой раді б зірвати,
та годі дістати!
«Ой вишеньки-черешеньки,
червоніі, спілі,
чого ж бо ви так високо
виросли на гіллі!»
«Ой того ми так високо
вирослі на гіллі, —
якби зросли низесенько,
чи то ж би доспіли?»

Леся Українка

ЛЕСЯ УКРАЇНКА

Прочитайте виразно вірш в особах.

Скільки тут дійових осіб?

Місяць яснесенький
промінь тихесенький
кинув до нас.
Спи ж ти, малесенький,
пізній бо час...

Леся Українка

Яку колискову співали тобі?

Продовж ланцюжки слів за зразком.

Ясно — ясний — яснесенький.

Тихо — тихий — тихесенький.

Мало — малий — _____.

Весело — _____ — _____.

Тéпло — _____ — _____.

Хóлодно — _____ — _____.

РІПКА

Був собі дід Андрушка,
а в нього — баба Марушка,
а в баби — донечка Мінка,
а в дочки — собачка Хвінка,
а в собачки — товаришка,
киця Варварка, а в киці —
вихованка, мишка Сіроманка.

Раз весною взяв дід
лопату та мотику, скопав у
городі грядку велику, гною
трохи наносив, грабельками
підпушив; зробив пальцем
дірку та й посадив ріпку...

ІВАН ФРАНКО

Пригадай і розкажи продовження казки, яку написав Іван Франко.

Розглянь малюнки і назви казки, які написав Іван Франко.

У бібліотеці ти знайдеш цікаві й мудрі казки Івана Франка. За цими казками створено мультфільми та вистави.

Прочитайте вірш в особах з відповідною інтонацією.

КИЦЯ

Плакала киця на кухні,
аж їй очіці попúхли.
«Чого ти, кіценько, плачеш,
їсти чи пітоньки хочеш?»
«Їсти ні пити не хочу,
з тяжкої жáлості плачу.
Сам кухар сметанку злизав,
на мене, кицюню, сказав.
Хотів мені лапки побити,
чим же я буду ходити?» —
«Скажи ж нам, киценько мила,
як ти в нього перепросила?» —
«Я йому сказала: Ой пане,
нехай тобі жаль мене стане!
Не бий ти кицю мізёрну,
я тобі шкоду поверну,
настане ранок майовий,
піду я в поле на лови...»

Іван Франко

Чому «плаче» киця? Цікаво, а хто ж сметанку злизав?

З'єднай у пари слова, що римуються.

сказав	•	•	лід
рукавиці	•	•	киці
світ	•	•	злизав

МАТУСИН ЗАПОВІТ

Раз мені казала мати:
«Можеш мов багато знати,
кожну мову шанувати.
Та одну із мов усіх
щоб у серці ти зберіг».
В серці ніжну і погідну*
збережу я мову рідну!

Марія Хоросницька

* *Погідну* — ясну, теплу, сонячну.

Яка мова є рідною для тебе?

ВИШИВАНКА

Мама вишила мені
квітами сорочку.
Квіти гарні, весняні:
— На, вдягай, синочку!
В нитці — сонце золоте,
пелюстки багряні,
ласка мамина цвіте
в тому вишиванні.
Вишиваночку візьму,
швидко одягнуся,
підійду і обніму
я свою матусю.

Вадим Крищенко

Кому дякує хлопчик за вишиту сорочку?

НАШ РІД

Мама вишиває на білому полотні зелений барвінок, жовтогарячі чорнобривці, сині волошки. Навіть маленьку качечку-утінку вишила.

— Що це буде, нене? — питає Дмитрик.

— Українська святкова сорочечка для тебе.

— Чому українська? — допитується хлопчик.

— Бо вишиваю такі квіти, які ростуть на нашій землі. А земля наша зветься Україною. І ти — маленький українець.

— А ти, мамо?

— І я, і твоя бабуся — українки, твій татко і дідусь — українці. Ми українського роду і любимо нашу землю, наші квіти. Україна — як наша рідна хата.

— А в наших сусідів не такі самі квіти цвітуть, як у нас?

— І такі, й інакші — свої, тому й вишивки в нас і схожі, і різні.

Андрій М'ястківський

Кожна родина має свій родовід – історію свого роду.

Разом з батьками склади свій родовід до прабабусь та прадідусів включно.

УКРАЇНСЬКИЙ ПРАПОР

Марійка малювала.
Спочатку взяла блакитний олівець:

— Хай небо буде блакитне, ясне! А в небі сяє сонечко!

Намалювала сонце, і небо повеселішало. А внизу поле, чорне та сумне.

— Розвеселімо його! — мовили жовта і блакитна барви і злінули додóлу: одна блакитним дощиком, друга ясним проміннячком.

У чорній землі пробуділася насінинка:

— Як мені хороше! Дощик напоїв, а сонечко зігріло. Буду я проростати.

І над землею піднявся зелений паросток. А за ним решта веселих зелених паростків!

— Тепер я знаю, — засміялася Марійка. — Де жовте й блакитне удвох, там настає весна! Бо разом вони дають зелену барву.

Замилувалася Марійка жовтою барвою з блакитною! Як сонечко з небом. Як волошка з пшеницею. Як наш прапор.

За Зіркою Мензантюк

Що символізують кольори Прапора України?

МАРШ УКРАЇНСЬКИХ ДІТЕЙ

Гей, гуртуємось та лучімся*,
українські діти!
Зранку, змалку вже учімся
для України жити.

Поставаймо пара в пару
у громаду бучну**.
Затягнімо аж під хмару
співаночку звучну.

Нехай чує ненька мила
й наші рідні поля,
що росте в них наша сила,
а з силою — доля!

Марійка Підгірянка

* *Лучімся* – єднаймося.

** *Бучну* – велику.

З'єднайте в пари слова, що мають однакове значення.

громада

матуся

співаночка

товариство

ненька

пісня

Навчальне видання

ТАРНАВСЬКА Світлана
НАУМЕНКО Віра

**УКРАЇНСЬКА МОВА
БУКВАР**

Підручник для 1 класу
закладів загальної середньої освіти
(у 2-х частинах)

ЧАСТИНА 2

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Видано за рахунок державних коштів. Продаж заборонено

Головний редактор *Наталія Заблоцька*
Відповідальна за випуск *Марія Москаленко*
Редактор *Ірина Коваленко*
Обкладинка, макет, художнє оформлення *Світлани Железняк*
Комп'ютерна верстка *Клари Шалигіної*
Коректор *Любов Федоренко*

Формат 70×100/16.
Ум. друк. арк. 9,1. Обл.-вид. арк. 8,86.
Тираж 13 313 пр. Вид. № 1965.
Зам. №

Видавництво «Гене́за», вул. Тимошенка, 2-л, м. Київ, 04212.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК № 5088 від 27.04.2016.

Віддруковано у ТОВ «ПЕТ», вул. Ольмінського, 17, м. Харків, 61024.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК № 4526 від 18.04.2013.